

Wulp

Bertus van den Brink

Dick A. Jonkers

Ook in dit nummer weer aandacht voor de wulp, die door Sovon is uitgeroepen tot 'Vogel van het jaar 2019'. Om te beginnen wordt kort zijn broedvogelverleden op de Gooise heiden belicht, gevolgd door informatie over ontwikkelingen bij niet-broedvogels. De vroegere aanwezigheid van slaapplekken wordt even aangestipt. Verder wordt het een en ander beschreven over de naamgeving. Ten slotte wordt ingegaan op de benutting van de soort en zijn voedsel. .

Voormalige broedvogel en afgenomen pleisteraar

Als broedvogel is de wulp nooit talrijk geweest in het onderzoeksgebied van de Vogelwerkgroep. Het broeden beperkte zich tot de Gooise heidevelden. In de jaren dertig van de vorige eeuw werd een aantal van 20-30 broedparen aannemelijk geacht (Jonkers *et al.* 1987). In de loop van de jaren 80 is de soort verdwenen van de heiden. Een hoge recreatiedruk en vergrassing in de regio worden in Colaris (1998) genoemd als oorzaken. Een terugkeer als broedvogel op de Gooise heidevelden kunnen we wel uit ons hoofd zetten.

In Nederland staat hij als kwetsbaar aangeduid op de Rode Lijst. In grote delen van Europa is onvoldoende reproductie een belangrijke oorzaak voor de afname van het aantal broedparen van de wulp (Gerritsen, 2018). Mooij (2019) vermeldt, dat er slechtst één enkel geval bekend is van een mislukte broedpoging in de Eempolders.

Als niet-broedvogel was de soort vroeger soms in vrij grote aantallen aanwezig op graslanden. Na de afsluiting van de Zuiderzee en de aanleg van Flevoland zijn de aantallen pleisteraars langs de oevers van het IJ-, Gooi- en Eemmeer

afgenomen. Klippel & Van Leyden (1981) geven aan, dat in onze regio de Eempolders, na het verdwijnen van de Zuiderzee, belangrijkste pleisterplaats vormen. Door maandelijkse tellingen in de westelijke Eempolders is tegenwoordig over de verspreiding en aantallen als niet-broedvogel in een deel daarvan behoorlijk wat bekend. Het zijn in die gebieden nog steeds doortrekkers en wintergasten, maar helaas geen broedvogels. Uit de update van Mooij (2019) in het vorige nummer blijkt dat de jaartotalen van de wulp in de Eempolders vanaf het midden van de jaren 70 geleidelijk aan

stegen tot 1983, met een piek van 3500 exemplaren. Daarna zakten de aantallen, onderbroken door enkele lagere pieken als een kaartenhuis ineen, met een dieptepunt in 2002, toen de wulpen vrijwel verdwenen leken te zijn. Hierna volgde met pieken en dalen een lichte opleving, waarbij het maximum zo rond de 500 wulpen lag. De oorzaken van dit fenomeen zijn nog niet vastgesteld. Van de overige mogelijk geschikte terreinen voor wulpen in het gebied tussen Vecht en Eem ontbreken dergelijke gegevens, maar er worden wel wulpen gesignaleerd in de graslanden.

Slaapplaatsen

Van wulpen is bekend dat zij gebruik maken van slaapplaatsen om gezamenlijk te overnachten. Aan de kust bij Huizen zou zich in de jaren 40 van de vorige eeuw een dergelijke overnachtingsplek hebben bevonden. (Jonkers *et al.*, 1987). In dezelfde publicatie wordt voor september 1960 een slaapplaats genoemd aan de monding van de Eem. Hierin wordt bij de Stichtse Brug voor januari 1985 een aantal van 380 wulpen opgegeven. Op deze plek is ook gesignaleerd dat zich begin augustus 1985 ongeveer 700 exemplaren vanuit de Eempolders en nabijgelegen graslanden richting Flevopolder begaven. Uit de Buitenpolder Noord in Eemnes zijn waarnemingen bekend van een slaapplaats in het daar liggende plasje. Tijdens de Eempoldertellingen zijn daar echter nooit slaapplaatsen van wulpen gesignaleerd, omdat het tellen pas laat in de ochtend begint. Het verdient aanbeveling om te proberen slaapplaatsen op te gaan sporen en een teller te zoeken, die deze aan kan melden bij Sovon voor het meetnet 'slaapplaatstellingen'.

Naamgeving

Behalve een officiële soortnaam en een wetenschappelijke naam hebben vogels ook volksnamen. Hoe bekender de soort des te meer namen. De wulp heeft er vele tientallen. Zo'n naam kan ontleend zijn aan een klanknabootsing, gelijkenis, eigenschap, etc. Het geluid klinkt al "koerlied". De wetenschappelijke naam *Numenius arquata* betekent: (vogel) met boogvormige snavel als van de nieuwe maan. Wulp had betrekking op het geluid, dat leek op een schreeuwende vogel, en deed denken aan de hoge kreten van een jong hondje. Regenfluitier en rëgentuter zijn namen die onder meer verwijzen naar de droefgeestige roep, waarmee een regenbui wordt aangekondigd. Grote braakvogel verwijst naar het voedsel zoeken op braakliggende graslanden, die eertijds in juni werden 'gebroken'.

Benutting

In de periode 1500-1800 zocht men in de duingebieden van westelijk Nederland voor consumptie naar de eieren van de wulp, zoals naar voren komt op plakken uit die periode (De Rijk, 2015). In de

tweede helft van de 19e eeuw werd de soort bejaagd met het geweer en gevangen met stalnetten, de zgn. warflouwen. Het klinkt raar voor een steltloper, maar vroeger werden wulpen ook in kooien gehouden.

Voedsel

Wat en hoe eten wulpen? Zowel dieren als planten worden genuttigd. Het menu bestaat vooral uit ongewervelden, afkomstig uit de bovenste bodemlaag en de bodemoppervlakte, waaronder wormen en larven van langpootmuggen (emelten). Kleine gewervelde dieren maken een gering deel uit van het voedselpakket. Het onderzoeksgebied van de Vogelwerkgroep ligt in het binnenland. In het voormalige broedgebied, de heidevelden zal het ze aan voedsel niet ontbroken hebben met de vele loopkevers, keverlarven, krekels, oormwormen, rupsen, vlinders en duizendpoten. In periodes met plagen van het heidehaantje zal er in ieder geval

De illustraties bij dit artikel zijn gemaakt door Henk van Bork

voldoende te eten zijn geweest.

In Eemland en het Vechtplassengebied lijkt eveneens geen gebrek aan prooidieren te zijn. Jan Mooij (2019) stelt zich de vraag, waarom in De Noord de aantallen zijn ingestort. Grote delen daarvan zijn reservaat. Zou er minder voedsel zijn en/of is dat slechter bereikbaar door een ander beheer? De Zuid is populairder. Dat wordt begraasd en gemaaid en een korte vegetatie zou aantrekkelijker kunnen zijn. Entomologisch onderzoek zou aanwijzingen kunnen geven. Tot slot een voorbeeld van de wijze waarop wulpen soms hun prooien bemachtigen. Met zijn kromme snavel is hij in staat lange wormen loodrecht uit de grond te trekken. (*zie de illustratis*) Dit voorkomt dat ze afbreken en dus levert de vangactie een groter hapje op. Met een lange rechte snavel, zoals bij een grutto, gaat dat verticaal omhoog hijsen met heel wat meer moeite gepaard.

Literatuur

- Blok, H. & Ter Steege, H. 1995. De Nederlandse vogelnamen en hun betekenis. Leidschendam/Waalre. 308 blz.
- De Rijk, J., 2015. Vogels en mensen in Nederland 1500-1920. Vrije Universiteit Amsterdam. Proefschrift.
- Gerritsen, G.J. 2018. Wulp *Numenius arquata*. In Sovon Vogelonderzoek.
- Nederland 2018. Vogelatlas van Nederland. Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen: 242-243.
- Glutz von Blotzheim, U.N., Bauer, K.M. & Bezzel, E., 1977. Handbuch der Vögel Mitteleuropas. Band 7. Charadriiformes (2.Teil). Akademische Verlagsgesellschaft, Wiesbaden: 346.
- <https://www.researchgate.net/publication/232927128>. Why do curlews *Numenius* have decurved bills?
- Jonkers, D.A., Kole, R.A. & Taapken, J., 1987. Vogels tussen Vecht en Eem. Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken. Hilversum: 219-221.
- Jonkers, D.A., 1998. Vogels in Colaris, W.J.J. Natuur van het Gooi. Epe.
- Klippel, N.A. & Van Leyden, A. (red.), 1981. Vogels in de Eempolders. Zes jaren Eempoldertellingen 1973-1978.
- Mooij, J., 2019. Het voorkomen van de wulp in de westelijke Eempolders. De Korhaan 53(2): 19-21.

